

2014-02-06

Slutrapport IPS-projektet

- Statsbidrag till kommuner för försöksverksamhet med meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning

Camilla Engdahl, projektledare

Innehåll

1. Sammanfattning	3
2. Bakgrund.....	5
3. Verksamhet	6
• Organisation och projektstyrning.....	6
• Målgrupp.....	6
• Syfte och mål	6
• Ekonomi.....	7
4. Genomförande	7
• Aktivitetsplan.....	7
• Informationsinsatser.....	8
• IPS principer och arbetsprocess	8
• Samverkan.....	8
• Utvärdering	9
5. Resultat	9
• Personal.....	9
• Insatser	10
• Organisation	13
○ Psykiatri.....	13
○ Arbetsförmedling	14
○ Intern samverkan	15
6. Implementering.....	16
• Förslag.....	16

1. Sammanfattning

Socialstyrelsen beviljade Lunds kommun statsbidrag för 2012-2013 att starta och bedriva en försöksverksamhet med meningsfull syselsättning riktat till personer med psykiska funktionsnedsättningar enligt Individual Placement and Support (IPS). Projektet bedrivs i nära samarbete med relevanta samverkansparter för målgrupper och organisatoriskt tillhör projektet två verksamhetsområden, Arbete och försörjning samt Vuxenstöd och socialpsykiatri. En chef från vardera verksamhetsområde delar på ansvaret för IPS-projektet.

Syftet med projektet har varit att metodutveckla Supported Employment och införa IPS - modellen för att erbjuda motiverade personer med psykisk ohälsa som står allra längst från arbetsmarknaden stöd till arbete och utbildning. Det övergripande målet var att samverka, samordna och utveckla förvaltningens stödinsatser för målgruppen såväl internt som externt. Arbetscoacherna servar ca 20 brukare på sin heltidstjänst och de har ett helhetsansvar som innebär att de tar hand om alla faserna i arbetsprocessen (antagning, kartläggning, arbetsökning, arbetsplacering och efterföljande stöd). Undantaget är projektledaren som stödjer den praktiska verksamheten och har ett samordnande uppdrag.

Försöksverksamheten skattades under våren 2013 och bedömdes stämma delvis överrens med IPS riktlinjer. Under personalkategorin så uppnår verksamheten hög metodtrogenhet och arbetet stämmer mycket bra överrens med IPS. Däremot har det varit svårare att följa metodtrogenheten insatsmässigt och organisatoriskt och då främst genom antal brukare i anställning och integrering av arbetscoacher i de psykiatriska teamen.

Behovet av arbetsrehabilitering har varit stort och projektet har under hela tiden haft relativt lång kötid till verksamheten, vid projektets slut, december 2013 stod 11 personer på väntelista. Flera av de sökande har kommit från kommunens dagliga sysselsättningsverksamhet och kan ha insatser från boendestöd, personliga ombud och arbetsterapeuter. Samtliga av de sökande har haft kontakter med psykiatri i olika omfattning, med en ganska lika fördelning på psykoskliniken och allmänpsykiatriens verksamheter. Under projektiden (sept.2012-dec.2013) har verksamheten sammanlagt givet insatser till 63 personer med delar av eller hela IPS processen, från kartläggning till stöd i arbete eller studier. Fördelningen på kön har varit 29 kvinnor och 34 män. 21 personer har vid årsskiftet 2013 avslutats av olika anledningar. Under den tid som verksamheten har haft direkt klientarbete har 8 personer haft anställning i olika former och omfattning. 3 personer av dessa 8 har kommit in i projektet med en anställning för att få tillgång till stödfunktionen varav 2 också haft önskemål om annan anställning framöver. Ytterligare 7 personer har haft praktikplatser med olika syften och längd och 2 personer har studerat. 1 person har avslutat sin anställning under projektiden.

Det mesta av samarbetet har skett på individnivå i det vardagliga arbetet med brukaren i centrum. Här har arbetscoacherna arbetat för att använda sig av brukarens hela nätverk då det är av stor vikt att kunna planera och säkerställa brukarens samtida behandling, stöd och ekonomi under deltagandet i verksamheten. Reflektioner kring hinder och möjligheter med samverkan handlar mycket om myndigheters olika lagar, riktlinjer och prioriteringar samt

2014-02-06

fysisk placering och har varit svårare att förändra lokalt. Andra svårigheter kan antas handla om olika värderingar och synsätt gällande arbetsförmåga och stegvis rehabilitering.

Här har projektet försökt lösa problemen med tydliga samarbetsrutiner och strukturer som behöver förankras mer än vad som sker idag. Andra hinder kan ha avhjälpats genom att insatserna samordnats redan i planeringsfasen med individens behov i fokus. Här har verksamheten goda exempel på gemensamma insatser som kompletterat och överlappat varandra på ett bra sätt och där handläggare och coacher respekterat varandras kunskap och befogenheter. Vid samarbete utan prestige där uppdragen varit tydliga mellan parterna och psykiatrins delaktighet varit hög, har också möjligheten för snabbaste vägen mot arbete och anställning öppnat sig

2. Bakgrund

Socialnämnden i Lund gav i uppdrag åt socialförvaltningen, 2009, att analysera och utreda arbetsmarknadsområdet samt beskriva framtida verksamhet som svarar mot de behov som socialförvaltningens målgrupper har. Uppdraget innefattade även att beskriva en verksamhet som bygger på samarbete med externa aktörer och samverkansparter.

Ledning och personal involverades i utredningsarbetet på olika sätt. I den processkartläggning som genomfördes framkom behov av att utveckla metoder för bättre kontakter med arbetsgivare och stöd utifrån individens behov direkt på arbetsplatsen. Personalens kompetens inriktades främst på kartläggning, utredning, vägledning och samtal. Den insats som tidigare gett bäst resultat var stödet till den enskilde och att göra en handlingsplan mot arbete samt förverkliga den. De egna kommunala verksamheterna gav inte samma resultat. De var uppbyggda på föreställningen om stegvis arbetsträning, först arbetsträning sedan praktik, arbete eller utbildning. Utredningen visade på nödvändigheten av metodutveckling i syfte att ta steget vidare och metodiskt nå ut till arbetsgivare och ge stöd till individen direkt på arbetsplatsen.

Arbetsenheten och ekonomiskt bistånd slogs samman till ett verksamhetsområde. Arbete och försörjning, och synsättet samt metoden i SE/CE (customized employment) infördes med inriktning på utveckling av kontakter med arbetsgivare samt att ge individen stöd direkt utformat efter individuella behov. En utbildningssatsning och införandet av SE/CE har pågått under två år. Avsikten var att utveckla metoder och fördjupa synsättet för socialförvaltningens målgrupper som har svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden

Verksamhetsområdet Arbete och försörjning hade som mål att få ut 164 personer i arbete och/eller utbildning. Resultatet blev att strax över 200 personer blev självförsörjande. Trots detta resultat har man inte fullt ut nått de personer och grupper som står allra längst borta från arbetsmarknaden och som i många fall drabbats av psykisk ohälsa. Kontakterna med arbetsgivare behöver utvecklas än mer och fokus bör förskjutas från egna ”träningssatsningar” till praktik och arbete i autentisk miljö.

Ett av socialnämndens tagna mål för 2012 var att stödja och utveckla individens arbetsförmåga för att motverka bidragsberoende. En naturlig konsekvens av målet blir att aktiviteterna inom verksamhetsområde ska inriktas på att leda till arbete eller utbildning med fokus på personer som har långvarigt biståndsberoende.

IPS projektet blev en naturlig del i metodutvecklingen av SE för att nå de personer som har behov av särskilt och långvarigt stöd. Försöksverksamheten kan väsentligt stärka samarbetet mellan Arbetsenheten och kommunens socialpsykiatri samt ytterligare öka samverkan mellan Arbetsförmedling, Region Skåne, Försäkringskassan och brukarorganisationer.

3. Verksamhet

Organisation och projektstyrning

Socialförvaltningen äger IPS-projektet och har som ensam huvudman ansökt och beviljats medel från Socialstyrelsen men drivs i nära samarbete med samverkansparterna för målgruppen. Organisatoriskt tillhör projektet två verksamhetsområden, Arbete och försörjning samt Vuxenstöd och socialpsykiatri. En chef från vardera verksamhetsområde delar ansvaret för IPS-projektet.

Verksamheten har under åren haft en operativ styrgrupp, bestående av chefer från socialförvaltningen och samverkanspartners från Region Skåne, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan samt en representant från det lokala brukarnätverket. Styrgruppen har gemensamt arbetat fram målgrupp, ansökningsförfarande och andra styrdokument för verksamheten.

Försöksverksamheten består av en projektledare och två arbetscoacher (heltidstjänster) som har rekryterats för uppdraget, samtliga med högskolekompetens. Projektledaren har sen tidigare IPS utbildning och erfarenhet av att jobba som arbetspecialist.

IPS utbildning har skett via universitetet i Lund (7.5hp)samt via extern konsult (säljteknik). Metodhandledning har erhållits av projektledaren kontinuerligt och övrig handledning har tillhandahållits av psykiatrin i Lund.

Målgrupp

Försöksverksamheten vänder sig till personer med psykiska funktionsnedsättningar (utan krav på specifik diagnos) som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden, dvs. personer med långvariga och omfattande funktionsnedsättningar. Personerna ska vara i arbetsför ålder, bo i Lunds kommun, vilja arbeta inom en snar framtid samt ha etablerade kontakter i psykiatrin. Projektet har valt att följa Nationell psykiatrisamordnings definition på funktionshinder enl. nedan:

”En person har ett psykiskt funktionshinder om han eller hon har väsentliga svårigheter med att utföra aktiviteter på viktiga livsområden och dessa begränsningar har funnits eller kan antas komma att bestå under en längre tid. Svårigheterna är en konsekvens av psykisk störning.”

Syfte och mål

Syftet med projektet är och har varit att metodutveckla och införa SE/IPS -modellen för att erbjuda motiverade personer med psykisk ohälsa som står allra längst från arbetsmarknaden stöd till arbete och utbildning. Det övergripande målet är att samverka, samordna och utveckla förvaltningens stödinsatser för målgruppen såväl internt som extern

Ekonomi

Socialförvaltningen i Lunds kommun ansökte och beviljades statsbidrag för 2012 (enl. nedan) att starta en försöksverksamhet med meningsfull sysselsättning riktat till personer med psykiska funktionsnedsättningar enligt Individual Placement and Support (IPS), den evidensbaserade vidareutvecklingen av Supported Employment (SE).

Budget

2012

1 samordnare, 622 272 kr/år

2 IPS-coach, á 525 048 kr/år

totalt: 1 050 096 kr/år

Hyra, 75 000 kr/år

Material, 100 000 kr/år

Utvärdering, 15 000 kr/år

Totalt för 2012: 1 862 368 kr

För 2013 ansökte socialförvaltningen om 1 072 000 kr i syfte att stödja pågående försöksverksamhet och beviljades 800 000 kr. totalt beviljades Socialförvaltningen stadsbidrag för 2 år med 2 662 368 kr

4. Genomförande

Projektets faktiska genomförande med direkt klientarbete starta först september 2012 då båda arbetscoacherna var rekryterade. Under resten av året arbetade coacherna med mindre antal brukare i syfte att lära sig IPS principer och förhållningsätt grundligt.

Aktivitetsplan

Start och genomförande av projekt 2012

- Information till samverkansparter och brukare,.
- Tillsättning av samordnare/projektledare och IPS-coacher.
- Brukare söker och utses till IPS projektet.
- Start av kartläggning och matchning enligt SE/IPS
- Individuella studie och arbetsplaner upprättas
- Kontakter och matchning med arbetsgivare och arbetsplatser påbörjas

Metodutveckling och implementering 2013

- Ett större antal brukare får stöd genom projektet, ca 20 personer/ arbetscoach.
- Fortsättning av IPS intervention med fokus på arbetsgivarkontakter och individuellt utformat stöd.
- Fortsatt metodhandledning till arbetscoacher.
- Gemensamt nätverk för de verksamheter som arbetar med SE/IPS i Lunds kommun.
- Fortsatt information om IPS projektets verksamhet

- Kompetensutveckling genom en gemensam konferensdag om SE/IPS för medarbetare, brukare och anhöriga.
- Utvärdering och bedömning av projektets programtrohet.
- Stärka och utveckla befintlig samverkan, främst med Arbetsförmedlingens och Psykiatrins verksamheter.

Informationsinsatser

För att öka kunskapen kring metodens grundprinciper och arbetssätt har ett omfattande informationsarbete genomförts inom socialförvaltningens verksamheter och till externa samverkanspartner, såsom Psykiatrin, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. IPS-projektet har vid flera tillfällen också varit ute och träffat de lokala och regionala brukarorganisationerna och nätverken för information. Försöksverksamheten syns på Lunds kommuns hemsida och har presenterats i förvaltningsnytt. Verksamheten har också kontinuerligt skickat ut nyhetsbrev till berörda verksamheter. Broschyrer med information till arbetsgivare och intresseanmälan med personlig information till brukare är andra exempel på informationsmaterial som producerats under projektiden.

IPS principer och arbetsprocess

”Modellen” som coacherna arbetar efter baseras på de åtta grundprinciperna för IPS och arbetsprocessen delas in i fem olika steg eller arbetsmoment som består av:

- 1 Allians och relationskapande aktiviteter och samtal.
- 2 Utforma en arbetsprofil.
- 3 Skriva en arbetsplan.
- 4 Rekrytering av arbete.
- 5 Stödinsatser under pågående arbete.

Samtliga delar av denna process genomförs med brukarens behov i centrum och utefter dennes individuella önskemål. IPS insatserna ska i stor utsträckning integreras med den psykiatriska behandlingen och arbetscoachen koordinerar stödet med personens behandlingsteam, kontaktpersoner, boendestöd med flera. Insatsen är inte tidsbegränsad utan pågår så länge brukaren vill ha stöd i att få och behålla anställning eller studier. Tidigt i kartläggningsfasen sker också bidragsrådgivning och ställningstagande till ekonomi i samarbete med berörda myndigheter så att brukaren får information om hur deras inkomst kommer påverkas vid olika anställningsformer.

Arbetsmodellen skiljer sig från traditionell arbetsrehabilitering genom att det inte krävs långa bedömnings- eller arbetsträningsperioder innan anställning utan arbetscoachen vänder sig direkt mot arbetsmarknaden med målet anställning. Systematiskt etablerar arbetscoachen kontakt med arbetsgivare och rekrytera arbetstillfällen genom att matcha personens arbetsprofil mot potentiella företag. IPS bedömer arbetsförmåga utefter förmågan att arbeta på en specifik arbetsplats, där IPS stödet, arbetsmiljön och arbetsuppgifter är anpassade, i motsats till traditionell bedömning av arbetsförmåga som oftast baseras på diagnos och procentuell förmåga med matchning mot hela arbetsmarknaden.

Samverkan

Försöksverksamheten har för avsikt att förstärka samverkan och samarbetet inom socialförvaltningen samt mellan de andra samverkansparterna. Det är av stor vikt att kunna planera och säkerställa brukarnas samtida behandling, stöd och ekonomi under deltagandet i försöksverksamheten. Rädslan för att gå minste om sociala förmåner och bidrag är en vanlig orsak till att personer med psykisk funktionsnedsättning är tveksamma till arbete. Av det skälet ansvarar arbetscoachen för att brukaren får ekonomisk handledning i samarbete med Försäkringskassan och Socialförvaltningen. Sedan tidigare finns ett lokalt avtal mellan Kommunförbundet Skåne och Region Skåne beträffande samverkan (samordnad individuell plan (SIP) i öppenvård kring personer med psykisk ohälsa som har behov av samtida insatser från olika huvudmän. Denna modell kan även IPS projektet använda sig av när insatser behövs samordnas för brukaren.

Utvärdering

IPS projektet utvärderas i samarbete med CEPI (centrum för evidensbaserade psykosociala insatser), som under två år kommer att registrera arbetsmått – det vill säga när, var och i vilken uträkning en person har fått arbete, utbildning eller annan sysselsättning. De kommer samtidigt använda sig av instrument för att mäta individers upplevda livssituation och livskvalité. Dessa mätningar kommer att göras för flera kommuner i Sverige och projektet har möjlighet att ta del av resultatet. I övrigt dokumenterar verksamheten processmått – hur personer rör sig i IPS modellens olika steg/faser. Utöver dessa mätningar utvärderas metodtrogenheten för att se hur väl projektet håller sig de principer och värderingar som är vägledande för IPS. Under hösten 2013 påbörjades en kvalitativ studie tillsammans med Lunds Universitet, där syftet är att undersöka hur individer och arbetsgivare upplever IPS stödet vid en anställning. Studien beräknas vara klar våren 2014.

5. Resultat

Resultatet redovisas genom programtrohetsskalans tre områden, *personal, insatser och organisation* och baseras på erfarenheter av praktisk verksamhet samt återkommande metoddiskussioner med arbetscoacher, samverkansparter och brukare i projektet.

Programtrohetsskalan anger de viktiga beståndsdelarna i Individual Placement and Support (IPS) och är till hjälp för att bedöma i vilken utsträckning verksamhet följer värderingar och riktlinjer för modellen. Försöksverksamheten skattades under våren 2013 och bedömdes stämma delvis överrens med IPS riktlinjer. Under personalkategorin så uppnår verksamheten hög metodtrogenhet och arbetet stämmer mycket bra överrens med IPS. Däremot har det varit svårare att följa metodtrogenheten insatsmässigt och organisatoriskt och då främst genom antal brukare i anställning och integrering av arbetscoacher i de psykiatriska teamen.

Personal

Varje arbetscoach har bestämda namngivna klienter som de följer genom hela processen och de använder nästan hela sin arbetstid åt arbetsrehabiliterande insatser. Undantaget är projektledartjänsten som också innebär andra mer administrativa och processinriktade uppgifter.

Arbetscoacherna servar ca 20 brukare på sin heltidstjänst och de har ett helhetsansvar som innebär att de tar hand om alla faserna i arbetsprocessen (antagning, kartläggning, arbetsökning, arbetsplacering och efterföljande stöd). Det begränsade antalet brukare har gjort det möjligt att anpassa stöd efter vilka tjänster individen behöver. Coacherna har också haft möjlighet att erbjuda stödinsatser så länge individen vill och behöver. Under projektidens 2 år har arbetscoacherna ännu inte fört över stödfunktionen för de som är i arbete eller studier till annan verksamhet/handläggare men stödinsatserna har trappats ned efter hand. Anledningarna kan bero på behov av ett sammanhållet stöd samt att brukaren vill säkerställa hjälp vid ekonomiska situationer, anställningsform eller om bidrag skulle ändras.

Efter hand har det samtidigt blivit tydligt att arbetscoacherna lägger relativt mycket tid på att stödja individer i deras insatser från arbetsförmedlingen. En del brukare behöver då hjälp med att välja aktör i en rehabiliteringsinsats eller följa med på olika studiebesök samt att hantera den mängd info som levereras inför olika val. Flera av brukarna behöver samtidigt stöd i att klara av dagen eller diskutera svårigheter som dyker upp på placeringen hos de kompletterande aktörerna. Här beskriver coacherna att insatserna sällan är matchade eller anpassade efter brukarnas behov och/eller svårigheter. Pga. handläggarnas stora arbetsbörda och tidsbrist blir det samtidigt svårt att hänvisa tillbaka individen till arbetsförmedlingen vilket resulterar i att processen mot arbete förlängs eller i vissa lägen stannar av helt.

I det direkta arbetet med individen är arbetsalliansen viktig, att arbetscoachen följer individen genom hela förändringsprocessen, som samordnare av samtida insatser och en personlig företrädare för individen i arbetsrelaterade frågor. Ett centralt tema som arbetscoacherna ständigt har arbetat med i det dagliga arbetet och i metodhandledning är att inte "ta över ansvaret" för förändringsprocessen i olika sammanhang utan ge individen förutsättningar och kunskap att själv fatta beslut och hantera sin situation. I individuppföljningarna till CEPI har några av brukarna valt att beskriva stödet från sin IPS coach så här:

"En personligt & engagerad coach. Ett stöd och bollplank som kommer med förslag och adekvata lösningar. En målinriktad verksamhet med nära samarbete och stöd i kontakter med myndigheter och arbetsgivare"

"Genom kontakten så händer nya saker- har fått en anställning!"

"Nya infallsvinklar, tips på hur jag kan hantera problem på ett bra sätt. Pepp att göra det jag vill men inte vågar"

"får snabbt hjälp när jag mailar, personer som kunnat komma ut arbetsplatsen när det varit problem, hjälp med olika kontakter, hjälp till jobb"

Under förbättringsområden har några personer önskat en tydligare anknytning till arbetsmarknaden för snabbare förmedling av arbete och anställning. IPS verksamheten har ingen "jobbbank" med färdiga arbetsplatser, utan utgår från varje persons behov, erfarenheter och önskemål kring anställning. Andra har påpekat att IPS borde ha mer att säga till om i förhållande till andra myndigheter och arbetsmarknadsrådet i övrigt.

Insatser

Försöksverksamhetens mål var att erbjuda motiverade personer med psykisk ohälsa som stod allra längst från arbetsmarknaden stöd till arbete och utbildning. Projektet har därför valt att ha självremisser där brukare baserat på egen vilja ansökt till IPS verksamheten. Detta har i praktiken inneburit att verksamheten inte är biståndsbedömd eller har krav på någon form av förberedande arbetsträning. Behovet av individuellt stöd mot arbete har varit stort och projektet har under hela tiden haft relativt långa köer till verksamheten, vid projektets slut, december 2013 stod 11 personer på väntelista.

Flera av de sökande har kommit från kommunens dagliga syssetningsverksamhet och har insatser från boendestöd, personliga ombud och arbetsterapeuter. Samtliga av de sökande har haft kontakter med psykiatri i olika omfattning, med en ganska lika fördelning på psykoskliniken och allmänpsykiatrins verksamheter. Under projektiden (sept.2012-dec.2013) har verksamheten sammanlagt givet insatser till 63 personer med delar av eller hela IPS processen, från kartläggning till stöd i arbete eller studier. Fördelningen på kön har varit 29 kvinnor och 34 män. 21 personer har vid årsskiftet 2013 avslutats av olika anledningar. Under den tid som verksamheten har haft direkt klientarbete har 8 personer haft anställning i olika former och omfattning. 3 personer av dessa 8 har kommit in i projektet med en anställning för att få tillgång till stödfunktionen varav 2 också haft önskemål om annan anställning framöver. Ytterligare 7 personer har haft praktikplatser med olika syften och längd och 2 personer har studerat. 1 person har avslutat sin anställning under projektiden

De personer som under projektiden varit i anställning har arbetat inom olika branscher och yrkesområden med olika arbetstid. Några av dem har varit inom hotell och restaurangverksamhet, IT och programmering samt kultur och fritid. Coacherna har med stor möda och engagemang arbetat med individuellt arbetsökande baserat på personernas förmågor, önskemål och svårigheter. Fokus har legat på matchning istället för arbetsmarknadsläget. Även om coacherna siktar mot individers egna önskemål kring en anställning har utmaningarna i många lägen handlat om brukarens sjukdomsinsikt och att lägga sig på rätt nivå av arbetsuppgifter trots upprepade ansträngningar på arbetsplatser. Det är också ganska vanligt att dessa brukare inte vill ha något eller begränsat samarbete med psykiatri vilket försvårat coachernas arbete. Att ha ett självremissystem har visat sig varit till godo på flera sätt. Det stärker brukarinflytande och främjar egen vilja till förändring, båda är viktiga principer för IPS metodtrogenhet. Samtidigt så har vi gått miste om professionens inledande bedömning huruvida en person är redo att gå ut på arbetsmarknaden eller inte. IPS värderingar förespråkar inga förberedande bedömningar utan det är individens behov och önskemål om arbete som ska styra insatsen men förhållningsättet har medfört svårigheter och begränsat coachernas möjligheter att gå direkt till den öppna arbetsmarknaden. Arbetscoacherna förespråkar här att individerna bör ha ett visst mått av insikt kring sin sjukdom och hur denna påverkar deras vardag och arbetssituation för att de ska kunna arbeta som metoden förespråkar.

Arbetscoacherna har lärt känna och motiverat arbetsgivare genom att ringa och besöka dem för att utveckla arbetstillfällen. De har efterhand blivit duktigare "säljare" av IPS och vad arbetssättet kan erbjuda. De vanligaste arbetsgivarna har varit små till medelstora privata företagare där det har varit relativt lätt för arbetscoacherna att ta direktkontakt med beslutande chef för att få till en anställning. Att få ett reguljärt arbete inom offentlig verksamhet har varit

svårare. Här har det funnits naturliga ”gatekeepers” i organisationerna som exempelvis HR funktioner och policys kring anställningsförfarande. Målgruppen som projektet arbetat med har ofta svårt att konkurrera på lika villkor via utannonserade tjänster då de har minde arbetslivserfarenhet och luckor i sina CV.

De personer som haft anställningar har olika anställningsformer där anställning med någon form av lönebidrag eller OSA anställning varit vanligast. Ofta har personerna trots bra matchning haft behov av stöd och anpassningar i form av tid och arbetsuppgifter på arbetsplatsen. De är svårt att beskriva bredden av stödet som coacherna ger efter en anställning men mycket handlar om en bra introduktion på arbetsplatsen. Att tydliggöra det praktiska kring arbetsförhållanden som många antas veta eller diskutera och ge stöd i sociala och mellanmänniska relationer. Att arbeta med direkt färdighetsträning både på och utanför arbetet tillsammans med individens nätverk har varit en återkommande arbetsuppgift. Den sammanhållande länken, både för brukare och arbetsgivare har varit en av de viktigaste funktionerna för arbetscoachen. Information och stöd till arbetsgivare har varierat mycket men har till stor del handlat om kunskap kring psykiska funktionshinder och hur det påverkar personen på den specifika arbetsplatsen samt praktiska detaljer kring lönebidrag och länkning till arbetsförmedlingens handläggare.

OSA anställningarna har ofta kommit till på grund av arbetsgivarnas ekonomiska läge samt att individerna tycker att de vill ha en lugnare och tryggare arbetsstart, där man kan få sina första arbetslivserfarenheter kanske på många år. Skyddad anställning via Samhall är heller ingen anställningsform som arbetscoacherna arbetar för men har i verksamheten erbjudit stöd till några individer som önskat det då de blivit erbjuden denna anställningsform via arbetsförmedlingen. Brukaren upplever här att de trots en skyddad anställning inte fått tillräckligt stöd och anpassningar efter deras behov.

Verksamheten är i stort inriktad på direkta och långsiktiga anställningar men har till viss del använt sig av praktiker. Det går inte att frånga att praktiker kan leda till en anställning och är en etablerad rekryteringsform i Sverige, vilket vissa av projektets praktiker också har gjort. Praktikerna har varit relativt korta med ett tydligt mål och syfte som kontinuerligt har utvärderats med brukare och företag. Målet är en anställning på samma företag där man praktiserar, då det inte alltid är lätt för målgruppen att föra över färdigheter och förmågor från en miljö till en annan. Tyvärr så har coacherna fått en del erfarenhet av att arbetsgivaren efterhand ändrar sig eller bryter det gemensamma avtalet innan en anställning har kommit till stånd. Verksamheten har samtidigt gjort några undantag med generella praktiker där det har varit svårt att länka brukaren till annan verksamhet därför att de organisatoriskt faller mellan stolarna. Kommunens arbetsenhet serverar endast personer som uppbär försörjningsstöd och personen behöver mer stöd än Arbetsförmedlingens insatser kan ge.

Projektet har i och för sig inte haft något effekt eller resultatmål i antal personer i arbete men utifrån programtrohetsskalan skulle projektet haft betydligt fler personer i vanliga anställningar för att nå högre poäng. Samtidigt kan man påstå att varje person i anställning och självförsörjande är en vinst, inte minst för brukaren själv i form av arbetslivserfarenheter, självförtroende och inkludering. Ur ett verksamhets och ekonomiperspektiv så har IPS projektet verkligen gjort skillnad då flera av dessa brukare har bedömts vara utan arbetsförmåga pga. diagnos eller sjukersättning och då inte varit prioriterade för olika

arbetsmarknadsinsatser. Likaså borde verksamheten inte omfattas av praktiker eller skyddade anställningar men här har arbetscoacherna ibland fått anpassa sig till rådande arbetsmarknadssystem samt att följa individers egen resa och önskemål. En del av brukarna uppger att de vill praktisera först och upplever stor osäkerhet att börja i vanlig anställning. För vissa är det säkert så men för andra så har man i sitt långa utanförskap säkert anpassat sig till och internaliserat modellen för stegvis rehabilitering.

Oavsett om man anser att lönebidragsanställningar är vanliga anställningar eller inte så erhåller individen lön från arbetsgivaren för sitt arbete och omfattas oftast av goda anställningsvillkor. Men man kan ändå inte frånga problemet kring långsiktighet och vad som händer med anställningen då lönebidragen tar slut.

Organisation

Område organisation beskriver samverkan, som i projekt som detta sker på flera nivåer och med olika verksamheter. Projektets styrgrupp har haft representanter från samtliga huvudmän (vuxenpsykiatri, kommun, arbetsförmedling och försäkringskassa) med syfte att sprida kunskap kring IPS och dess värderingar tillbaka till sina organisationer och medarbetare. Styrgruppen har samtidigt varit ett forum för beslutfattande kring den praktiska verksamheten i samarbete med projektledare och projektchefer. Överlag har styrgruppen fungerat väl i sin operativa funktion men efterhand har det blivit bekymmersamt att medlemmarna har haft olika beslutsmandat med sig till gruppen. Frågor kring exempelvis implementering har avstannat med en känsla att parterna mer har bevakat sina respektive intressen. Med facit i hand skulle kanske gruppens syfte och medlemmar förändrats i slutfasen av projektet. Styrgruppen har även representerats av en brukare som med sitt stora kunnande varit en bra diskussions och samarbetspart kring information, konferenser och material.

En del av syftet med projektet har varit att införa och metodutveckla Supported Employment med IPS samt att samverka och samordna förvaltningsens stödinsatser för målgruppen internt och externt. Det mesta av samarbetet har skett på individnivå i det vardagliga arbetet med brukaren i centrum. Här har arbetscoacherna arbetat för att använda sig av brukarens hela nätverk då det är av stor vikt att kunna planera och säkerställa brukarens samtida behandling, stöd och ekonomi under deltagandet i verksamheten. Rädslan att gå miste om sociala förmåner och bidrag har varit en relativt vanlig orsak till att individerna varit tveksamma till arbete. Av det skälet ansvarar arbetscoachen för att brukaren har fått ekonomisk handledning tillsammans med handläggare från Försäkringskassan och socialförvaltningen under flera tillfällen i processen. Både socialförsäkringar och individers förhållanden har ändrats under arbetsprocessens gång och det praktiska arbetet för coachen har bland annat bestått av att förtydliga information eller räkna ut faktisk inkomst vid olika anställningsformer. Det har också funnits en större smidighet i övergångarna mellan arbete och de olika socialförsäkringarna i de fall där en kontakt med försäkringskassan har etablerats tidigt i processen.

Psykiatri

Vid mätning av metodtrogenhet under projektiden har det varit svårare att följa IPS principer gällande integrering av insatserna i den psykiatriska verksamheten och deras team. Utifrån

kriterierna ska arbetsrehabiliteringen vara nära samordnad med den psykiatriska behandlingen och rehabiliteringen och då i form av att coacherna aktivt deltar i behandlingsmöten varje vecka för att prata om enskildas brukares mål och väg till arbete. Svårigheterna har bestått av att arbetscoacherna rent fysisk sitter avskilda från psykiatrins verksamhet med placering i kommunens socialpsykiatri, så den nära automatiska kontakten med behandlingspersonalen begränsas då till telefon eller mejl. Rent tidsmässigt så har arbetscoacherna i förhållande till den tid de bör tillbringa ute hos arbetsgivare, inte möjlighet att närvara och serva den mängd psykiatriska team som finns. Psykiatrivksamheterna upplever samtidigt en stor tidspress på deras behandlingsmöten vilket resulterat i mer eller mindre mottaglighet för arbetscoachernas närvaro på teamen.

Projektet har försökt att lösa uppdraget genom att samla det som i IPS sammanhang brukar kallas "det lilla teamet" kring brukaren och här samlas de personer som är inblandade i klientens rehabilitering och behandling. I den mån det går försöker coacherna integrera arbetsrehabiliteringen med den psykiatriska behandlingen genom att initiera ett möte i början av kontakten, antingen individuellt eller på behandlingsteamet. Arbetsplan och stödplan skrivs också med fördel tillsammans med kontakten i psykiatrin och dessa bifogas sedan brukarens journalhandlingar. Avslutningsvis initieras ett möte med brukaren och dennes behandlingskontakter inför anställning eller utbildning i syfte att skraddarsy och fatta gemensamma beslut kring stödinsatser. En subjektiv uppfattning är att relationerna är goda och att psykiatrin tycker att verksamheten är viktig och det är många som behöver stöd till arbete och/eller studier i deras verksamheter. Emellertid behöver samarbetsrutiner och strukturer förankras mer än vad som sker idag. Arbetscoacherna beskriver att de känner sig säkrare i arbetsökande och andra aktiviteter kring brukaren om psykiatrin finns med som en aktiv part genom hela processen. Bortsett från kriterierna så finns det oftast en tät kontakt mellan coacherna och psykiatrins medarbetare, vilket i de fallen medfört både samstämmiga insatser och snabbare måluppfyllelse för individen.

Arbetsförmedling

Samverkan mellan Arbetsförmedlingen och IPS verksamheten sker ofta inom ramen för trepartssamtal, men också i nära samarbete med rehabiliteringshandläggare för planering av stödinsatser och anställningsbidrag till företag. Vid flera tillfällen under projektiden har också information och samverkansmöten förekommit på en övergripande nivå. Under senare del av projektet har också en samordnare från arbetsförmedlingen utsetts i syfte att diskutera formella hinder och frågeställningar som funnits. Denna funktion har fungerat som en utmärkt länk mellan verksamheterna för att öka förståelsen från båda parter.

En del svårigheter som projektet upplevt i samarbetet med arbetsförmedlingens handläggare handlar givetvis om myndigheters olika lagar, riktlinjer och prioriteringar och är svårare att förändra lokalt. Andra svårigheter kan antas handla om olika värderingar och synsätt gällande arbetsförmåga och stegvis rehabilitering. Bland annat så vet vi att arbetsförmedlingens lönebidrag måste föregås av praktik eller arbetsträning under nödvändig tid för att kunna fastställa rätt subventionsnivå, vilket då står i konflikt med IPS metodens metodtrogenhet som förespråkar väldigt korta eller inga förberedande provningar. Här har coacherna i de flesta fall fått anpassa arbetet efter rådande riktlinjer, vilket resulterat i en lägre metodtrogenhet för verksamheten men en anställning för individen på sikt. IPS verksamheten har heller inte kunnat räknas som en insats för att få ersättning från arbetsförmedlingen, vilket har medfört

att individen i vissa fall har varit tvungen att ha dubbla insatser om man samtidigt sökt sig till projektet. Att ha flera insatser att förhålla sig till har skapat svårigheter både för brukare och personal. Några exempel är dålig och tvetydig information, olika värderingar om arbetsförmåga och insatser. Här har brukare förmedlat frustration över motstridiga budskap och som i enstaka fall också påverkat deras möjlighet till anställning. I klient ärenden där det fungerat mindre bra har handläggare fört fram en känsla av att arbetscoacherna gått över på deras arbetsområde genom att diskutera olika anställning och lönebidragsformer för den enskilde. Detta är ett mandat som åligger arbetsförmedlingen och som inte kan läggas över på någon annan. Coacherna beskriver ur sin synvinkel en maktlöshet när de känt sig uteslutna eller fått vara med på nåder när det ska diskuteras stödåtgärder och ev. anställning, trots långvarig kontakt och kännedom om brukarens behov. Detta handlar troligen i stor utsträckning om otydlighet inför varandras roller och uppdrag samt vem som gör vad i processen.

Trots svårigheter delar också verksamheten gemensamma erfarenheter med den forskning som visar på att individer som får insatser både från Arbetsförmedlingen och IPS coach samtidigt når bättre resultat i arbetslivet. En förutsättning är dock att insatserna samordnas redan i planeringsfasen med individens i fokus. Här har verksamheten goda exempel på gemensamma insatser som kompletterat och överlappat varandra på ett bra sätt och där handläggare och coacher respekterat varandras kunskap och befogenheter. Samtidigt måste påpekas att några av de ärenden som har varit lyckosamma för individen är just där Arbetsförmedlingens handläggare har valt att frångå rådande riktlinjer till viss del och att den smidigheten har varit avgörande.

Att samarbetet och relationerna har blivit bättre efter hand som kunskap och förståelse kring uppdrag och lagstiftning ökat har varit tydligt. En del av förbättringarna handlar säkert också om att coacherna har blivit säkrare i sitt jobb och lättare kan förmedla arbetsätt och värderingar kring IPS för sina samverkansparter. Samtidigt har flera handläggare säkert påverkats positivt av de ärenden där IPS arbetet har lett till anställning, speciellt hos individer som kanske bedömts stå långt från arbetsmarknaden.

Intern samverkan

Internt har Samverkan stärkts genom ett gemensamt nätverk med medarbetare från olika verksamhetsområden som arbetar med både SE och IPS för olika målgrupper. Det övergripande syftet har varit att informera om respektive verksamhet, kriterier och målgrupp för insatserna samt att lyfta och diskutera olika metodfrågor. En grundläggande utbildning i metodens förhållningssätt erbjuds också samtliga nyanställda som ska jobba med arbetarehabilitering i Kommunen och genomförs en gång per termin. I övrigt kan vi också anta att gränserna suddas ut och samverkan stärks mellan enheter då man med gemensamma insatser från coacher, boendestöd, arbetsterapeuter och exempelvis ekonomiskt bistånd arbetar tillsammans för att stödja brukaren, i dessa fall mot en anställning. Genom att kommunen nu har förstärkt Supported Employment med IPS har Socialtjänsten dessutom en större möjlighet att ta ett helhetsgrepp kring arbetsrehabilitering för flera målgrupper med olika behov av stödinsatser och samarbetsparter.

6. Implementering

Försöksverksamheten har från början varit inriktad på att metodutvecklingen ska inarbetas i den ordinarie verksamheten genom bland annat information, kompetensutveckling och gemensam metodhandledning. Målsättningen är att IPS verksamheten ska permanentas inom ramen för befintlig verksamhet men ytterliga erfarenheter har behövts för att säkerställa vilka former organisatoriskt och ekonomiskt som blir mest gynnsamma för en sådan verksamhet.

Socialförvaltningen i Lund ansökte och fick beviljat medel från samordningsförbundet (Finsam) för 2014 med avsikt att fortsätta utveckla SE arbetet med IPS och införliva modellen i ordinarie verksamhet. Samarbetsformer med vuxenpsykiatri och Arbetsförmedlingen behöver utvecklas än mer för att säkerställa anställningar och gemensamma stödinsatser.

Projektets mål kompletterades med ett resultatmål på 35 procent av brukarna som är i aktiva insatser ska få och behålla studier och/ eller arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Målet är baserat på studier som bedrivits i svensk kontext (Bejerholm, Larsson & Hofgren, 2011 samt Nygren 2012) där Malmöstudien uppnådde 46 procent i arbete och eller studier, med en hög grad av integration i det psykiatriska teamet. Detta i förhållande till studien i Umeå som var kommunbaserad, där 25 procent av deltagarna nådde en anställning.

Förslag

Inför 2015 föreslås IPS-projektet att organisatoriskt och ekonomiskt tillhöra arbetsenheten, Verksamhetsområde Arbete och försörjning, där 2 arbetscoacher också fysiskt ska sitta tillsammans med arbeidskonsulenterna samt tillhöra det team som ger arbetsrehabiliterande insatser till personer med psykisk ohälsa. Argumenten till att IPS ska in under arbetsenheten är flera. Arbetskonsulenterna och IPS coacherna har i grunden samma principer, värderingar utbildning och arbetsmetod genom Supported Employment vilket i sig är en god grund till ett sammanslaget team. Arbetsenheten kan här erbjuda lång erfarenhet av målgruppen samt kontakter med arbetsgivare och deras nätverk. IPS coacherna har önskat och förmedlat ett behov av dessa diskussioner i ett större perspektiv, vilket idag har varit svårt att få till pga. olika faktorer. IPS coacherna styrka och bidrag till arbetsenheten är att de under 2 års tid endast arbetat med IPS och metodtroget följt alla delar i processen under ständig metodhandledning för att hjälpa personer med allvarliga funktionsnedsättningar att erhålla en varaktig anställning. Att ha SE och IPS kompetensen samlad på en enhet kan då öka ett gemensamt lärande kring arbetsmetoden som i förlängningen kommer innebära större genomslagskraft i både metodutövande och metodutveckling.

Ur ett brukar och evidens perspektiv är det viktigt att IPS verksamheten inte får några större förändrade förutsättningar genom en sammanslagning och att verksamheten fortsättningsvis följer de riktlinjer och evidenskrav som finns för metoden.